

LEHET-E AZ EKKLÉZSIAKÖVETÉS KÖTELEZŐ GYÜLEKEZETEINKBEN? *)

Tisztelt egyleti gyűlés! Legyen szabad szives elnézésökre s becses figyelemökre számítnom, habár felolvasásom tárgya nem valami érdekfeszítő is; mert megvallom, ennél kaphattam volna tán divatosabb s önmagát ajánlóbb dolgot eleget, a miről beszéljek, mint ez a divatból sok helyen rég kiment, másutt alig ismert vagy ritkán látott intézmény, mely felett bár ezelőtt éppen százegy esztendővel volt kimondva a halálos ítélet, még sem halt meg egészen soha s bárha most is csak türve van: vészben, zivatarban éljen, ha megélhet, végkép kimulni még sem fog, mert önmagában hordja életreválóságát. Éppen azért, mert létjogosultsággal bir s fenmaradására szükség van, megérdemli, hogy foglalkozzunk vele ezen a vallásos egyleti gyűlésen annyival inkább, mert ez is a vallásosságnak s ennek ikertestvérének, az erkölcsiségnek állott szolgálatában eleitől fogva s ha szolgálatételében s eljárásában nem is volt valami előkelőség s választékosság, nem az ő hibája; a kor, melyben világra jött, maga is nélkülözte a finomságot, de ha átalakítjuk olyanná, melyet a felvilágosult kor s időnk szelleme kíván, előre is ki merem mondani, nem elvetendő, hanem teljesen fentartandó leszen.

Hogyan? kiált fel az álszabadelvűség! lehet-e valaki a mai korban, a ki oly intézményt, melyet még a mult százban elítéltek, most vissza akarjon állítani? Lehet-e valaki a kortól oly elmaradott gondolkozással bíró, hogy a mit mások el is feledtek, hogy valaha létezett, mint egy megkövesült múmiát, vagy egy sötét éjszakai kísértetet akar az élők közé hozni ijesztőnek vagy csudának?!

Hát ugy van t. egyl. gyűlés, ez a különös gondolkozásu ember én vagyok, ha csakugyan avval a czimmel tisztel meg valaki tisztelt hallgatóim közül; de hogy magamat is emeljem, a mi a mai korban épen „korszerű“ eljárás, helyesebb lesz, ha azt mondom: ime én vagyok az az elszánt, ki elég bátorságot érzek magamban, vé-

*) Felolvasatott a Dávid F. egylet maroskőri főkegyeleti gyűlésén.

delmére kelni oly ügynek, melyet meglehet sokan elítélnek s melyről egy nem nagyon régen megjelent s tekintélyes író tollából származott műben *) is az író nem pártolólág nyilatkozik, mondván: az egyházi fegyelem az evangeliomi alapot nélkülözi, hogy a Jézus országába befogadta a jókat és gonoszokat, mint a gyalom a különféle halakat; a nagy vacsorához a sánták és bénák, az utczai csöcselék ültek le; a tékozló fiu minden penitenczia tartás nélkül visszafogadtatik. És tovább: Zákeusnak egyszerűen bocsánat adatik, az első vacsorában Judás az áruló is részesítettik; az ő sajtáságos közönségét éppen a bűnösök és publikánosok képezték s világosan megmondá, hogy nem az egészségesekért jött hanem a betegekért stb. stb.

Mit mondanék egyebet ezekre, minthogy mind ugy vannak és mind igazak e szavak; csakhogy nem lehet és nem kell figyelmen kívül hagynunk ama fontos körülményt, hogy a Jézus nem egy szervezett egyháznak, hanem a hozzá önként gyülekezetteknek beszélts neki egyházat alapítani s egyházalkotmányt és szervezetet létesíteni nem állott szándékában, csak eszméket és elveket hirdetett, a melyeknek alapján aztán követői s ezek közt a nagy tudományu Pál, létesítették azt az egyházat, melyen a pokol kapui sem vehetnek diadalt. És én azt hiszem, ellentétben a fentebb említett íróval, hogy a Máté 18. r. 15—17. verseiben való nyilatkozata urunknak, éppen magvát képezi az egyházi fegyelemnek, t. i. ha vétkezik ellened a te atyádfia, menj el és dorgáld meg őt, csak te közötted és ő közöttte, hogy ha szódat fogadja, megnyerted őt; ha pedig szódat nem fogadja, végy magad mellé egy vagy két tanut s ha azoknak sem fogadja szavokat, mond meg a gyülekezettek stb. Mert mint fentebb is mondám, Jézusnak szervezett egyháza nem volt; neki célja lehetett minél többeket megnyerni eszméinek. De következtetés utján fel kell tennünk, hogy ha lehet és van egyes ember elleni vétség, ugy kell lenni s bizonyára van társaság s így valamely vallásos társaság, mondjuk gyülekezet elleni bűn is.

A Máté 13, 15—17 alapján fogta fel az egyházi fegyelem kérését már kezdetben a protestans egyház is, s hogy az apostoli

*) L. Szeremlei S. „A valláserkölcsei és társadalmi élet Magyarországon 1848. óta.” 107. lap.

eljárás minő elvek alapján történt, annak az ujszövetségi szentírásokban több nyomaira akadunk. Nézzük csak Pálnak ide vonatkozó nézeteit: megirtam nektek, hogy a paráznákkal ne társalkodjátok; most pedig irtam nektek, hogy ne társalkodjatok azzal, ha valaki, holott atyafiunak neveztetik, parázna vagy fősvény, bálványimádó vagy szidalmazó, részeges vagy ragadozó; az ilyenekkel ingyen se egyetek, vessétek ki e gonoszt közületek' 1. Kor. 5., 9., 11., 13. egymásnak terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét. Gal. 6. 2. ha valaki nem enged a mi levelünk által való beszédünknek, azt megjegyeztétek, és azzal ne társalkodjatok, hogy megsgyenyüljön; de ne tartssátok mint ellenségteket, hanem intsétek, mint atyáto kfiát. 2. Thess. 3, 14—15. S mit előbb kell vala említenem, a protestáns egyházakról tett emlitésem alkalmával, itt bár utolagosan megjegyzem, hogy ott kettős fokozata volt az egyházi fegyelemnek, t. i. urvacsorától való eltiltás és gyülekezetből való kirekesztés; de az ugynevezett ekklézsia-követés, mint önálló büntetés is alkalmaztatott, főleg paráznák és megesett személyek ellen.*

De a fegyelem legdurvább nemét, mely már testi büntetésekre is kiterjedett, alkalmazták a kereszténységet megelőző időben, főleg a paráznákra, minden rendezett államban élő ókori népek, mit felmlíteni szintén nem látom szükségfelettinek. Az egyiptusiaknál pl. a parázna férfira ezer botot vertek, a parázna asszonynak pedig orrát vágták el; az araboknál halál volt a paráznaság büntetése. A germánoknál a férj a parázna nőnek haját elvágta, s meztelenre vetköztetvén, verte az úton. A rómaiak XII. táblás törvénykönyvük szerint, ha elismerte vétkét a parázna, megöletett. A lex Julia szerint: a mások teleségének elcsábitói karddal ölettek meg. Később Justinianus törvénye a parázna nőt kolostorba zárta, honnan a férj két év mulva kivehette, ha neki tetszett kivenni; ha nem, holtáig ott veszett.** Vegyük hozzá ehez a zsidóknak a paráznákra vonatkozó agyonkövezési törvényét s előttünk áll az ókor a maga durvaságában, melylyel mint más dolgokban, úgy itt is kimutatták emberietlen eljárásukat.

Kétséget nem szenved t. egyl. gy. hogy a kereszténység is az egyházi fegyelem alkalmazásában sokszor eltért a Jézus és apostolai

*) Kovács A. Egyh. Jogt. II. k.

**) Maklári Pap L. Bibl. egyezm. szótár, 401 lap.

szeretet-elvétől s oly borzalmasságokra találunk a kereszténység történetének egyes lapjain, melyek a legsötétebb kornak is gyalázatára válnának; s melyek miatt sokan el is ítélték a kereszténységet és mégis a keresztény elv van hivatva átalakítani a világot s elvezetni az emberiséget a tökély ama fokára, mely e földön elérhető. De kérdés, hogyan érheti el az egyház magasztos célját: megjavítani a bűnös emberiséget, ha eszközök rendelkezésére nem állanak? hiszen ha a jókat jutalmazni s ez által többről-többre serkenteni szükséges, mert ez a szükségesség az emberi természettől elválhatlan: akkor természetesen a hibázókat s általában azokat, kik nemcsak magukra nézve teszik lehetlenné a haladást, hanem másokat is gátolnak tökéletesedésükben, kell valamivel fenyíteni és pedig olyannal, mely a midőn büntet, egyszersmind javít is. Mert a büntetés főcélja az igazságszolgáltatás és megtorlás mellett a javítás és főleg a visszatartás is meg kell hogy legyen, minthogy a büntetés egyszersmind a társulat védelmi eszköze is, mi abban nyilvánul, hogy megfosztja a bűnöst a vétkezés lehetőségétől.

Ilyennemű büntetéseket az egyház, mint erkölcsi intézmény természetesen nem használhat; az ő eszközei túlnyomóan vallásiak és erkölcsiek lehetnek s egyéb elméletek háttérbe szorításával a javítás elve kell hogy legyen az irányadó. (Kovács A. Egyh. jogt. II. k. 116. §.) Ennek a javítási célnak állott szolgálatában a prot. egyházaknál egyebek közt az általam védelmezett ekklézsiakövetés, mely ha némely esetekben botrányossá fejlődött is s ez által a világi hatalmat maga ellen ingerelte, ez nem azt teszi, hogy tehát halál reá, meg kell szüntetni, hanem igenis azt, hogy le kell nyesni róla a fattyu hajtásokat, hogy át kell alakítani oly módon, hogy ez által beleilleszhető legyen a kor keretébe s annak humanus szelleméhez idomuljon. A vallás igazságaihoz is idők folytán sok salakok tapadnak s éppen azért azok időről időre más kifejezési formákat nyernek; de ha a tudomány által felfedezett vívmányok és igazságok tekintetbe vételével tisztogatjuk, nemde a lélek üdvösségének és boldogságának egyedüli eszköze marad mind az idők végéig?

És mégis, mintha minduntalan hallanám a megszokott és minden további gondolkozás nélküli ellenvetést: az ekklézsiakövetés még sem a mai korba való intézmény s ha olyan lenne, ezóta az egyház kötelezővé tette volna. De hát azt kérдем én, miért nem? mi van abban oly módon kezelve, hogy szentvallásunk szellemének megfelelő legyen, korellenes, vagy kivető? részemről átlátni nem tudom. Talán csak azért, hogy a régi név minden a régi időben hozzátá-

padt eszméket felkölt lelkünkben? hiszen akkor adjunk neki más nevet, hátha így nem lesz olyan ijesztő?! s hogy a kérdést kérdéssel világítsam meg, kérdem: miért állította vissza a halál-büntetést, melyet korábban megszüntetett volt az európai minta kis állam: Sweicz? bizonyosan azért, mert megszüntetését az államra nézve károsnak találta. Sőt, hogy visszatérjek magunkhoz, a mindennapi tapasztalás igazolása szerint a botbüntetés általános és minden kivétel nélküli megszüntetése is, valljuk meg igazán, korainak mondható, az idő nem volt még rá megérve s a nép odaemelkedve, s rendesen alkalmazva, hasznos volna szembetűnő lenne s a corruptio nem terjedne oly ijesztően társadalmunkban. De az álszabadelvűség, meg a mindenben hatra-vakra majmolása a külföldnek, figyelmen kívül hagyása azon körülménynek, vajjon mi felel meg a nép szellemének, a szertelen sok §. gyártás stb. stb. ma-holnap kivetkeztetik a magyart faji jellegéből!

A fennebbiek után úgy hiszem már kimondhatjuk, hogy az egyházi fegyelem életbeléptetése kötelezőleg elodázhatlan szükség; mert mint minden társulatnál, úgy a vallási testületeknél is a szervezet kiegészítő részét képezi. Erre utasított a kereszténység két kimagasló tekintélye: Jézus (Máté 18 r.) és Pál (1. Kor. 5.) Igazolja a mult; nemcsak a zsidóknál, de minden számbavehető népeknél megvolt, csakhogy vagy az egyházzal egygyéolvadott állam gyakorolta, vagy az egyesek is esetről-esetre gyakorolták a törvény jóváhagyása mellett.

Fegyelmi törvények vannak alkotva tanárok és papok s más tisztviselők részére; hát vajjon a gyülekezetek ellehetnek a nélkül? ezeknek nincsenek hibái? s ha vannak az egyházzal szemben való olyan hibák és vétségek, melyeket az országos törvények sem nem keresnek, sem nem üldöznek, nem kell azok megszüntetésén a magunk körében hatnunk? Az eláradott káromkodások, vadházasságok s paráznaágok főleg azok a bűnök, melyek társadalmunk megannyi rákfenéi s ki gondol azokkal? A király személye sérthetetlen s földi értelemben szent és ez jól is van így; de fájdalom, a királyok királyát, ki valóban szent, bárki, bárhol, bármely pillanatban s az emberi nyelv legundokabb kifejezéseivel gyalázhatja! Jól van-e ez így? s minden ellentmondás nélkül eltűrhető-e?! Nem, és ez ezerszer is nem!.. Ne mondjátok s ne mondja senki azt a gyöngé és meg nem állható ellenvetést: ott van a papok kezében az ige kétélű fegyvere s hadakozzanak azzal az ördögök ellen; mert legió azoknak neve s egyenetlen a velök való küzdelem, ha más hatásabb fegy-

vert is nem használunk ellenök; s ha helyes elv a Pál apostol elve, hogy tejnek italával kell a gyöngéket táplálnunk, akkor hasonlatilag az is helyes, hogy a hol a szelid szó és intés nem elégséges, ott keményebb hangot, sőt fenyítéket is kell alkalmaznunk, mint példányképünk a Jézus, ki a bűnös nőnél megelégedett ezzel: én is nem kárhoztatlak, eredj el és többé ne vétkezzél; és ismét: bűneid megbocsáttattak, mert felette igen szerettél. De haragra lobbant a szelid mester és korbácsot ragadott gyöngéd kezébe, mikor azokat, kik az urnak házát latrok barlangjává tették, onnan ki kelle üznie!..

Összegezzük már az elmondottakat a következőkben: az ekklesiakövetés mint fegyelmi eszköz kötelezővé teendő, *) mert ezt kívánja:

a) a gyülekezet közérdeke, hogy az apostol intése szerint mindenen ékesen és jó renddel legyenek s a mennyiben lehetséges, bár erkölcsileg igazságot szolgáltatassunk hiveinknek.

b) hiveink közérzölete, mely a kötelezetlenség mellett is a legtöbb helyen máig fentartotta s hozzá ma is ragaszkodik. Ennek a közérzetnek pedig ápolói kell hogy legyünk, ha azt akarjuk, hogy botránkozások ne legyenek.

c) a vétkes lelkimegnyugtatósa; mert az önmagát bűnösnek érző előtt édesen hangzik a biztató szó: megbocsáttattak bűneid s ugyanakkor fülében cseng az intelem: eredj el, de többé ne vétkezzél!

Mondja ki tehát a t. gyűlés, e vallásos egyesület, hogy felolvasásom tárgyát magáévá téve, a kellő úton oda fog hatni, hogy egyház-törvényhozásilag ezen fegyelmi ügy haladék nélkül szabályoztassék s a kellően elkészített szabályzat foganatosittassék; nevezetesen az éktelen káromkodások, vadházasságban élők s a paráznság sokféle nemei ellen, mint a melyek feltűnőbb czégeres bűnök s bizony nagy mértékben el vannak áradva.

És most t. egyl. gy. megköszönve szives figyelmöket, egy tekintélyes egyházi írónak idevonatkozó s nagy figyelemre méltó szavaival zárom be felolvasásomat: „Midőn a magyar nép kedélye a régi fegyelem durvaságait többé el nem hordozhatta, a magyar egyház vezetői nem bírtak azon higgadtsággal, hogy a fegyelmet az új

*) Miként, mily alakban?

viszonyok szerint átalakítsák, hanem merőben eltörölték, s ez által megfosztották az egyházat egy hatékony erkölcsi nevelő eszköztől s megnehezítették erkölcsi céljai elérését.“ (Kovács A. Egyh. jogt. II. k. 120. §.) Vajha ez a vád tovább ne terhelné egyházunkat. Vajha az Istennek anyala leszállván fölkaparná a Bethesda nyugvó vizét, hogy gyógyulást nyernének erkölcsi betegeink!!

ÜRMÖSI KÁLMÁN.

KÜLFÖLDI LEVELEZÉS.

PÁRISI LEVÉL.

PÁRIS, 1887. július.

(A régi világ és a kereszténység. Pressensétől 1 köt. 8-ad rét. Fischbacher kiadásában. — A szent evangéliumok. Fordította Lassere Henry. 1. köt. 12-ed rét. Palmé V. kiadása. — Az újra szervezett párisi theol. fakultas tizedik évi ünnepélye.)

Szerkesztő ur!

Ön talán már kérdezhetette magában, hogy miért nem ismertetem Pressensének az év elején megjelent kitünő könyvét: *L'ancien monde et le Christianisme*, melyről a lapok annyi elismeréssel szólottak. Mire azt kell felelnem, hogy nem tehettem, mert nem volt elég időm átolvasására. Most kipótlom mulasztásomat. Valóban hiba is lenne észrevétlen hagyni, mi Pressensé tollából ered. Pressensének, mint embernek nagy erkölcsi értéke van, s ennél nem kisebb benne a gondolkozóé. Lehet, hogy az ember nem mindig fogadhatja el azt az álláspontot, melyről ő a dolgokat nézi, de tudomást nem venni róla, nem lehet, sem műveit olvasva, őt nem becsülni. Fáradhatlan munkás és már számos önálló művet irt azonkívül, hogy a *Journal des Débats*-ban, a *Revue Bleue*-ben és a *Revue Chrétienne*-ben több értékes czikke jelent meg, nem is említve a senatusban tartott beszédeit, melynek egyik legjelesebb és legszorgalmasabb tagja. S azt sem szabad feledni, hogy e mellett mint a *Szabad Egyház* (*l'Eglise libre*) lelkésze mindig hiven teljesíti teendőit. S adjuk hozzá még ezekhez, hogy Pressensé munkáiban a leglelkiismeretesebb és ha időközben újabb okmányok jönnek napvilágra és a tudománynak újabb eredményei felszínre, melyek állításainak ellentmondanak, mindig kész azokon változtatni, mi megtetszik, például Jézus élete czimű művének különféle kiadásaiából. De egy művét sem dolgozta annyira újra, mint azt, melyet most *L'ancien monde et le Christianisme* czim alatt adott ki. E mű tényleg nem